

PROSTI ČAS MLADIH V LJUBLJANI

Alenka Gril

Prostočasne aktivnosti mladih v zahodnih družbah so bile pogosto predmet raziskav. Sociologi se že od druge svetovne vojne naprej ukvarjajo z vprašanjem, kako mladi preživljajo čas, ko niso v šoli ali na trgu dela, in kako procesi modernizacije vplivajo na prostočasne dejavnosti. Definiranje prostega časa sploh ni enostavno opravilo, saj ne gre le za skupek aktivnosti ali razporeditev časa, ampak ga vsakdo definira glede na lastno percepcijo šolskih in službenih zahtev, vsakodnevnih obveznosti, odgovornosti v družini, plačanega dela. Še najpogosteje se ga definira kot nedelovni čas, čas zase, za predah, zabavo, umiritev in počitek; čas, ko lahko počneš, kar želiš po lastni izbiri oz. ko se ukvarjaš z aktivnostmi, ki nudijo raznolikost, razvedrilo, sprostitvev, socialno in osebno izpolnitev. V modernih družbah se prosti čas na račun skrajševanja delovnikov in podaljševanja življenjske dobe vse bolj podaljšuje. Vendar pa se ravnotežje med prostim in delovnim časom (tudi časom, prebitim v šoli, in časom za pripravo na šolo) zaradi zahtevnosti in spremenljivosti dela in šolanja vse bolj ruši. Večeri in vikendi več niso povsem prosti, dodatno izobraževanje postaja vseživljenjska stalnica in zahteva intrinzično motivacijo.

Prosti čas velja tudi za čas, ko mladi lahko odkrivajo in razvijajo individualna zanimanja, osebno identiteto ter se z eksperimentiranjem preizkušajo v različnih socialnih vlogah. Prostočasne dejavnosti pomembno vplivajo na razvoj mladih ravno zato, ker imajo mladi v tem času ponavadi več avtonomije kot v drugih dnevni aktivnostih. Številne empirične študije dokazujejo, da je aktivno preživljanje prostega časa povezano s pozitivnimi razvojnimi rezultati, npr. k boljšemu šolskemu uspehu, prilagodljivosti, boljšemu mentalnemu zdravju (Coatsworth idr., 2005). Te aktivnosti dajejo občutke kompetentnosti in samorealizacije. Mladi seveda niso homogena skupina, zato so med njimi precejšnje razlike tudi v načinih preživljanja prostega časa.

Raziskava o prostem času mladih v Ljubljani Alenke Gril, ki jo je naročil Urad za mladino Mestne občina Ljubljana leta 2004 in na kateri temelji avtoričina knjiga, daje poglobljen vpogled v prostočasne dejavnosti mladih. Knjiga daje odgovore na vprašanja, kako različne generacije mladih

v Ljubljani preživljajo prosti čas, katere možnosti za preživljanje prostega časa imajo v mestu, kakšna je lokacijska razpršenost različnih možnosti za prostočasovne aktivnosti v mestu, kakšna je organizacijska struktura prostočasnih aktivnosti mladih v mestu, katere oblike preživljanja prostega časa mladi pogrešajo v mestu, katere so socialne ekonomske, fizične in druge omejitve zelenih prostočasnih aktivnosti, kakšni so njihovi socialnopsihološki profili, v kolikšni meri soseske zadovoljujejo potrebo po specifičnih oblikah preživljanja prostega časa mladih, kateri vidiki prostočasnih potreb mladih so nezadovoljeni in kako bi bilo mogoče odpraviti neskladja med potrebami mladih in možnostmi preživljanja prostega časa v mestu.

Raziskovalka je na vzorcu 2000 mladostnikov od 12 do 26 let izvedla anketo z vprašanji pretežno odrtega tipa. Čeprav je bila raziskava izvedena v Ljubljani, veljajo nekateri zaključki verjetno tudi za druga, zlasti urbana naselja. Analiza odgovorov kaže, da z naraščajočo starostjo upada vključevanje mladostnikov v organizirane prostočasne dejavnosti. Le šestina mlajših mladostnikov, osnovnošolcev, ne obiskuje nobenega krožka (17,4%). Ostali osnovnošolci povprečno obiskujejo po dva krožka, od tega najpogosteje tuji jezik. Sledijo košarka, verouk, ples, glasbena šola, odbojka, pevski zbor in nogomet. Sodelovanje v organiziranih dejavnostih pade ob prehodu iz osnovne v srednjo šolo. Obenem je ponudba krožkov na osnovnih šolah večja kot na srednjih.

Več kot dve petini srednjih mladostnikov, srednješolcev (44,2%) ne obiskuje nobenega krožka ali druge organizirane prostočasne dejavnosti. Ostali srednješolci povprečno obiskujejo en krožek do dva (srednja vrednost je 1,47). Približno osmina srednješolcev hodi na fitness ali aerobiko. Enak delež jih je vključenih v glasbeno skupino ali pevski zbor. Nekoliko manj se jih, kot izvenšolsko dejavnost, uči tuji jezik. Med starejšimi mladostniki jih skoraj dve petini (38,7%) ne obiskuje nobene organizirane prostočasne dejavnosti. Ostali povprečno obiskujejo eno do dve organizirani dejavnosti (povprečje znaša 1,40). Četrtnina starejših mladostnikov obiskuje fitness ali aerobiko, šestina jih dela kot prostovoljci, osmina jih pleše. Nekoliko manj kot desetina jih je vključenih v glasbeno skupino ali pevski zbor, tak delež jih deluje tudi v raznih društvih. Ostalih organiziranih dejavnosti ali krožkov se starejši mladostniki udeležujejo v manj kot 6% primerov.

Ta analiza potrjuje, da se mladi vseh starosti v prostem času najpogosteje ukvarjajo s športom, poslušajo glasbo in gledajo televizijo ter se družijo s prijatelji. Iz mlajšega v srednje mladostništvo se povečuje delež časa,

ki ga mladostniki preživijo s prijatelji, zmanjša pa se delež časa, ki ga preživijo z družino. Delež samostojno preživetega prostega časa se s starostjo mladostnikov ne spreminja. To kaže, da postajajo s starostjo prijatelji vse pomembnejši. Mladostniki vseh starostnih skupin se s prijatelji večinoma pogovarjajo, hecajo, se družijo, se zabavajo in se predajajo užitkom (ob pijači, cigaretah, drogah). Skupaj s prijatelji hodijo v kino, na šport, po lokalih, na sprehode ali pohajkujejo po mestu. Skupaj se tudi igrajo in ustvarjajo. K različnim dejavnostim mlade pritegnejo prijatelji ali možnost navezovanja novih stikov. Poleg tega vpliva na to, ali se bodo začeli ukvarjati z dejavnostjo, ocena koristnosti dejavnosti za nadaljnje življenje in da se lahko pri dejavnosti prosto izražajo.

Skratka, raziskava prinaša precej podrobno analiziranih podatkov o preživljanju prostega časa različnih kategorij mladih iz Ljubljane. Poleg podatkov o preživljanju prostega časa glede na starost mladostnikov, so dodana vrednost raziskave tudi podatki o preživljanju prostega časa med neuspešnimi mladostniki in preživljanju prostega časa t.i. »poulične mladine«, »kofetkarjev«, »športnikov«, »kulturnikov« in »alternativcev«. Avtorica poudarja, da brezposelni in učno neuspešni mladi svoj čas pogosteje preživljajo pasivno. Podatki kažejo, da večji delež neuspešnih kot drugih osnovnošolcev ne obiskuje nobenega krožka. V neorganiziranem prostem času je večji delež neuspešnih osnovnošolcev pogosto pasivnih (gledajo TV, poslušajo glasbo), manjši delež kot vrstnikov pa se ukvarja z računalniki. Večji delež neuspešnih srednješolcev kot vrstnikov ne obiskuje nobenega krožka ali druge organizirane dejavnosti. Večji delež neuspešnih srednješolcev kot vrstnikov hodi na zabave in v diskoteke. Večji delež jih tudi kadi, pije alkoholne pijače ali preizkuša droge. Večji delež kot vrstnikov pa jih tudi igra košarko in nogomet. Manjši delež neuspešnih srednješolcev kot vrstnikov v prostem času bere in dela z računalnikom. Od brezposelnih mladih polovica ne obiskuje nobene organizirane dejavnosti v prostem času, kar je več kot med starejšimi mladostniki. Več brezposelnih kot drugih starejših mladostnikov preživlja prosti čas pasivno, več jih tudi hodi na izlete, manj pa se jih rekreativno ukvarja s športom in obiskuje kulturne prireditve, manj jih tudi bere. Brezposelni so v splošnem manj pripravljeni sodelovati v klubih in društvih, manj si želijo biti tudi s prijatelji, obenem pa se čutijo osamljeni.

Knjiga je zelo aktualna v današnjem času, ko je vse pogosteje v središču pozornosti neformalno učenje, ki se odvija predvsem v prostem času, in ki prispeva k razvijanju aktivnega državljanstva in avtonomije (glej Chisholm idr., 2005). Neformalni učni konteksti izven šol naj bi bili skorajda

tako pomembni kot formalni. Izobraževalni cilji se tudi v mnogih šolah spreminjajo – učenci naj bi se priučili tudi socialnih in življenjskih veščin. Elementa socializacije in osebnega razvoja sta postala opazna v kurikuli in v diskurzu o izobraževanju. Prostočasne aktivnosti naj bi prispevale k večji fleksibilnosti mladih, samorefleksiji in sposobnosti obvladovanja konfliktov, obenem pa naj bi v prostem času pridobivali dodatno znanje (od jezikov, dela z računalnikom, do socialnih veščin itd.). Vsekakor so rezultati zelo uporabni za pedagoge in za vse tiste institucije, ki se ukvarjajo z mladimi, nedvomno pa se bo ob njej pozabaval tudi marsikateri starš.

Viri

- Chisholm, L.; Hoskins, B.; Glahn, C. (ur.) (2005) *Trading up: Potential and performance in non-formal learning*. Strasbourg: Council of Europe.
- Coatsworth, J.D.; Sharp, E.H.; Palen, L.; Darling, N.; Cumsille, P.; Marta, E. (2005) Exploring adolescent self-defining leisure activities and identity experiences across three countries. *International Journal of Behavioral Development*, 29, 5, 361-370.

Metka Kuhar